

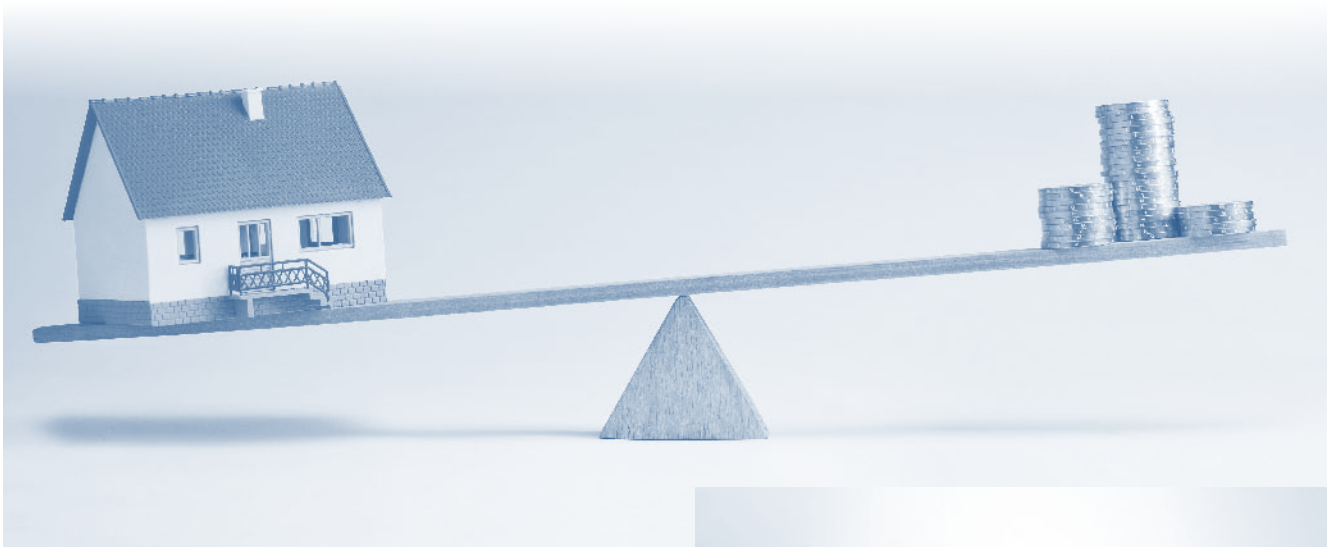

พรเทพ ทวีกาญจน์

ผู้บริหารสำนักทรัพย์สินทางบุคคล

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

ชำระดอกเบี้ยที่เกินกว่ากฎหมายกำหนด จะเรียกคืนได้หรือไม่

การ กู้ยืมเงิน คือ สัญญาที่มีใช้เปลี่ยนแปลงซึ่งผู้กู้ได้ขอยืมเงินจากผู้ให้ไปจำนวนหนึ่ง เพื่อผู้กู้จะได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้สอยตามที่ประสงค์ และผู้กู้ตกลงว่าจะคืนเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่ผู้ให้กู้ตามอัตราที่ตกลงกันไว้เป็นการตอบแทน ทั้งนี้ การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ขึ้นไปถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง **ที่แสดงข้อความว่าได้มีการกู้ยืมกันจริง และลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่** ตาม ป.พ.พ. มาตรา 653 บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” ดังนั้น หลักฐานการกู้ยืมที่เป็นหนังสือ ซึ่งต้องลงลายมือชื่อผู้ยืม และจะต้องมีสาระสำคัญให้เห็นว่ามีการกู้ยืมเงินไปก็พอ โดยกฎหมายไม่ได้บังคับให้ลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ด้วย และหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือนั้น หากได้มีความหมายเคร่งครัดว่าจะต้องมีถ้อยคำว่า “กู้ยืม” เป็นหลักฐานในเอกสารนั้นด้วย ข้อความที่ระบุข้างต้นเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมไม่จำเป็นต้องมีอยู่ในเอกสารฉบับเดียวกัน อาจรวบรวมจากเอกสารหลายฉบับที่เกี่ยวข้องเป็นเดียวกันได้ เช่น รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีที่เปรียบเทียบปรับจำเลยในข้อหา

ทำร้ายโจทก์ ซึ่งมีข้อความว่าจำเลยได้ขอยืมเงินของโจทก์ และสัญญาจะชดใช้เงินคืน ทั้งได้ลงลายมือชื่อไว้ด้วย ถือว่าเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินซึ่งใช้ฟ้องร้องคดีได้ (ฎีกา 3003/2538)

สำหรับอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินนั้น **กฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยจากผู้กู้ได้ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หรือเท่ากับอัตราร้อยละ 1.25 ต่อเดือน** หากไม่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเอาไว้หรือระบุว่า “ยอมให้คิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามกฎหมาย” หรือ “ให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้ตามกฎหมาย” เท่ากับมิได้กำหนดอัตราที่แน่นอนไว้โดยนิติกรรม ก็ต้องบังคับได้เพียงในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี หากผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ผลก็คือดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ ทั้งหมดผู้ให้กู้คงเรียกให้ผู้กู้ชำระเงินต้นคืนให้แก่ตน

ได้เท่านั้น แต่ที่พบเจอกันบ่อยๆ ในปัจจุบันบริษัทที่ให้บริการเงินด่วนต่างๆ หรือนายทุนเงินกู้ในตลาดต่างๆ ถ้าไม่เรียกเก็บร้อยละ 10 -20 ต่อเดือนอย่างตรงๆ ก็มักจะไปเรียกเก็บดอกเบี้ยที่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี โดยการบวกค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายหรือเบี้ยปรับ ค่าอื่นๆ ที่คิดเหมือนดอกเบี้ยแต่ไม่เรียกดอกเบี้ย เพิ่มขึ้นต่างหากอีกจนทำให้รวมแล้วเกินร้อยละ 15 ต่อปีอย่างนี้ผลทางกฎหมายก็ยังถือว่าเป็นดอกเบี้ยที่คิดเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด

เมื่อกฎหมายบอกว่าดอกเบี้ยที่เรียกเกินนั้นตกเป็นโมฆะ จึงมีคำถามว่าผู้ยืมจะเรียกคืนได้หรือไม่ ประเด็นดังกล่าวนี้เมื่อการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 654 มีผลให้ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ แต่เมื่อผู้ชำระดอกเบี้ยดังกล่าวด้วยความสมัครใจตามที่ตกลงกู้ยืมกัน จึงเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจ และเป็นการชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ผู้ยืมจะเรียกดอกเบี้ยคืนไม่ได้ แต่สามารถนำมาหักจากเงินต้นที่กู้คืนได้ ดังที่ปรากฏตามคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ตัดสินวางแนวบรรทัดฐานใหม่ไว้ดังนี้ว่า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 930/2561 จำเลยกู้เงินจากโจทก์ 3,000,000 บาท จำเลยรู้แต่แรกว่าโจทก์คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดมาโดยตลอด อันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 654 ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยย่อมตกเป็นโมฆะ ปัญหาเรื่องนี้แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดฎีกา แต่เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 142 (5) ประกอบมาตรา 246 และ 247 (เดิม) การที่จำเลยยอมชำระดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดแก่โจทก์ ถือว่าเป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 **จำเลยหาอาจจะเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยที่ชำระได้ไม่อย่างไรก็ตามเมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะแล้ว โจทก์ย่อมไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย ต้องนำดอกเบี้ยที่จำเลยชำระให้แก่โจทก์แล้วไปหักเงินต้นตามหนังสือสัญญากู้ยืมเงิน**

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) โจทก์ และจำเลยนำสืบรับกันว่าโจทก์คิดดอกเบี้ยจากจำเลยในอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน และโจทก์ยังยังเบิกความว่า หลังจากทำหนังสือสัญญากู้เงินแล้วจำเลยชำระดอกเบี้ยให้แก่โจทก์เดือนละ 2,500 บาท เป็นเวลา 3 เดือน รวมเป็นเงิน 7,500 บาท ดอกเบี้ยที่จำเลยชำระไปจึงเกิดจากการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 ประกอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา 654 ข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยย่อมตกเป็นโมฆะ แม้ไม่มีคู่ความฝ่ายใดฎีกา แต่เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 142 (5) ประกอบด้วยมาตรา 246 และมาตรา 247 (เดิม) จำเลยยอมชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้แก่โจทก์ ซึ่งตกเป็นโมฆะถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา 411 **จำเลยหาอาจจะเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยที่ชำระได้ไม่โจทก์ในฐานะผู้ให้กู้เป็นฝ่ายเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้จากจำเลย เมื่อข้อตกลงเรื่องดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ และจำเลยไม่อาจเรียกร้องให้คืนเงินดอกเบี้ยที่ชำระฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายได้ โจทก์ก็ย่อมไม่มีสิทธิได้ดอกเบี้ยดังกล่าวด้วยต้องนำดอกเบี้ยที่จำเลยชำระให้แก่โจทก์ไปหักเงินต้นตามหนังสือสัญญากู้ยืมเงิน**

บทสรุปส่งท้าย การคิดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมระหว่างบุคคลสามารถเรียกได้เพียงไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปีเท่านั้น หากมีการคิดเกินกว่าอัตรานี้ ถือว่าเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายกำหนด และขัดต่อกฎหมายมีผลทำให้ดอกเบี้ยที่เรียกกันเป็นโมฆะเสียไปทั้งหมด และการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี กฎหมายกำหนดให้ผู้เรียกมีความผิด ตาม พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ดังนั้น การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราจึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย หรือเป็นความผิด และมีโทษทางอาญาด้วย

